

EUROPEISKA UNIONENS
DOMSTOL

EU-DOMSTOLEN OCH KONSUMENTERS RÄTTIGHETER

INLEDNING

Sedan 1952 kontrollerar Europeiska unionens domstol (EU-domstolen) att unionsrätten följs och tillämpas korrekt i medlemsstaterna. Med tiden har den meddelat domar som har stärkt den europeiska integrationen samtidigt som enskilda medborgare har getts mer och mer vidsträckta rättigheter. På följande sidor presenteras några viktiga domar från EU-domstolen, uppdelade efter ämnen.

I de mål som presenteras i den här broschyren har EU-domstolen inte själv skapat de rättigheter som det handlar om, utan den har härlett dem eller preciserat deras innebörd genom att tolka EU:s förordningar och direktiv.

LIVSMEDEL OCH DRYCKER

Kost- och näringsfrågor är oerhört viktiga för dagens konsumenter. De vill få korrekt information om livsmedel och drycker som de köper och lägger allt större vikt vid en god hälsa.

LIVSMEDEL OCH DRYCKER

Upplysningar på förpackningarna

I en dom från 2015 erinrade EU-domstolen om att konsumenter har rätt till korrekt, neutral och objektiv information. Om en produktförpackning ger intrycket av att ett livsmedel innehåller en ingrediens som i själva verket inte ingår i det, kan detta alltså vara vilseledande för konsumenten även om ingrediensförteckningen är korrekt. Så var fallet i fråga om förpackningen till ett fruktte som hade bilder på hallon och vaniljblommor trots att teet inte innehöll några naturliga smakämnen från dessa råvaror ([dom av den 4 juni 2015, Teekanne, C-195/14](#)).

Vad gäller mineralvatten ska den natriumhalt som anges på flaskorna motsvara den totala mängd natrium i alla dess former (bordssalt och natriumvätekarbonat) som finns i vattnet. En angivelse om att ett mineralvatten har låg salthalt trots att det har en hög halt av natriumvätekarbonat skulle nämligen kunna vara vilseledande för konsumenterna ([dom av den 17 december 2015, Neptune Distribution, C-157/14](#)).

LIVSMEDEL OCH DRYCKER

Hälsopåståenden och beteckningar

I en dom från 2017 fann EU-domstolen att kommissionen hade handlat riktigt när den beslutade att inte godkänna vissa hälsopåståenden vid marknadsföring av druvsocker (glukos), till exempel att "glukos bidrar till normal energiomsättning" eller att "glukos hjälper till vid fysisk aktivitet". Sådana påståenden uppmuntrar nämligen till intag av socker, trots att detta strider mot allmänt vedertagna närings- och hälsoprinciper ([dom av den 8 juni 2017, Dextro Energy/kommissionen, C-296/16 P](#)).

Därutöver är det, som huvudregel, inte tillåtet att marknadsföra rent vegetabiliska produkter med beteckningar som bara får användas för produkter som huvudsakligen är av animaliskt ursprung, exempelvis "mjölk", "vispgrädde", "smör", "ost" eller "yoghurt". Ett företag får alltså inte använda beteckningarna "sojamjök", "tofusmör" eller "vegetabilisk ost". Vissa undantag är dock möjliga enligt EU-lagstiftningen, som exempelvis för det franska "crème de riz" ([dom av den 14 juni 2017, Tofu Town.com, C-422/16](#)).

OTILLBÖRLIGA AFFÄRSMETODER

EU-rätten förbjuder otillbörliga, vilseledande och aggressiva affärsmetoder som kan påverka konsumenternas ekonomiska beteende negativt. EU-domstolen har meddelat en rad domar på detta område. Nedan ges några exempel.

**OTILLBÖRLIGA
AFFÄRSMETODER**

Kombinationserbudanden

Medlemsstaterna kan inte förbjuda alla former av kombinationserbudanden till konsumenter från säljare (exempelvis när en bensinstation erbjuder tre veckors kostnadsfri bärgningstjänst för varje tillfälle en kund tankar en bil med minst 25 liter bränsle). Det kan nämligen inte anses att kombinationserbudanden under alla omständigheter utgör otillbörliga affärsmetoder) ([dom av den 23 april 2009, VTB-VAB och Galatea, C-261/07 och C-299/07](#)).

Ett kombinationserbudande som består i att en dator säljs utrustad med förinstallerade program är inte i sig en otillbörlig affärsmetod. Det är inte heller en vilseledande affärsmetod att inte ange priset för varje enskilt program, eftersom priserna för de olika programmen inte utgör väsentlig information för konsumenterna ([dom av den 7 september 2016, Deroo-Blanquart, C-310/15](#)).

OTILLBÖRLIGA AFFÄRSMETODER

Aggressiva och vilseledande affärsmetoder

Det är förbjudet för näringsidkare att använda sig av aggressiva affärsmetoder som ger konsumenten ett oriktigt intryck av att han eller hon har vunnit ett pris trots att konsumenten i själva verket måste betala vissa kostnader för att motta priset. Så är bland annat fallet med reklam som får mottagaren att tro att han eller hon har vunnit en kryssning fastän mottagaren bara får delta i kryssningen om han eller hon betalar försäkring, en tilläggsavgift för hytt samt mat och dryck och hamnavgifter under resan ([dom av den 18 oktober 2012, Purely Creative, C-428/11](#)).

Även sjukkassor som ingår i det lagstadgade sjukförsäkringssystemet kan göra sig skyldiga till otillbörliga affärsmetoder. Det är en vilseledande affärsmetod när en sjukkassa uppger för sina medlemmar att det kan få negativa ekonomiska konsekvenser för dem om de byter sjukkassa ([dom av den 3 oktober 2013, Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs, C-59/12](#)).

Slutligen får inte kostnaden för ett telefonsamtal till ett företags kundtjänst vara högre än kostnaden för ett vanligt samtal. Annars rör det sig om en otillbörlig affärsmetod ([dom av den 2 mars 2017, Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs Frankfurt am Main, C-568/15](#)).

DISTANSFÖRSÄLJNING

I och med den digitala världens framväxt har distansförsäljning blivit mycket vanlig i det dagliga livet. EU-domstolen har vid flera tillfällen klargjort exakt vilka rättigheter konsumenterna har i samband med sådana försäljningsavtal.

Leveranskostnaderna får inte läggas på konsumenten när han eller hon utövar sin ångerrätt (som ska gälla i minst sju arbetsdagar räknat från försäljningsdagen). Däremot får kostnaden för att skicka tillbaka varan läggas på konsumenten ([dom av den 15 april 2010, Heinrich Heine, C-511/08](#)).

En konsument som utövar sin ångerrätt är inte heller skyldig att betala ersättning till säljaren, förutom om konsumenten använt varan på ett olämpligt sätt. Ångerrätten skulle nämligen inte kunna utövas på ett effektivt sätt om konsumenten var skyldig att betala ersättning bara av den anledningen att han eller hon undersökt och provat varan som köpts på distans ([dom av den 3 september 2009, Pia Messner, C-489/07](#)).

FELAKTIGA VAROR

EU-domstolen har även haft tillfälle att klargöra konsumenters rättigheter när de gör gällande att en levererad vara inte överensstämmer med köpeavtalet (bristande avtalsenlighet).

I en dom från 2015 angav EU-domstolen att en bristande avtalsenlighet som visar sig inom sex månader från leveransen ska antas ha funnits då varan levererades. Konsumenten ska alltså kunna styrka att felet föreligger och att det har visat sig inom sexmånadersfristen men behöver inte styrka orsaken till felet eller att felet beror på säljaren ([dom av den 4 juni 2015, Froukje Faber, C-497/13](#)).

När en felaktig vara byts ut behöver konsumenten inte betala ersättning till säljaren för användningen av den felaktiga varan ([dom av den 17 april 2008, Quelle, C-404/06](#)). Dessutom är säljaren skyldig att avlägsna den felaktiga varan och installera utbytesvaran, alternativt stå för de kostnader som är nödvändiga för dessa åtgärder ([dom av den 16 juni 2011, Gebr. Weber och Putz, C-65/09 och C-87/09](#)).

Slutligen, om det inte finns någon enighet i vetenskapligt hänseende är det möjligt att genom ett antal kvalificerade, precisa och samstämmiga indicier bevisa att ett vaccin är defekt och att det finns ett orsakssamband mellan defekten och en sjukdom. Sådana indicier kan vara att det finns ett nära tidsmässigt samband mellan administrationen av ett vaccin och uppkomsten av en sjukdom, att varken den skadelidande eller någon i dennes familj tidigare har drabbats av sjukdomen och att det finns ett betydande antal konstaterade fall av sjukdomen ([dom av den 21 juni 2017, W m.fl., C-621/15](#)).

FÖRSÄKRINGSAVTAL

Försäkringsavtal är en nödvändighet i dagens samhälle. EU-domstolen har även på detta område ombetts att precisera de regler som gäller för sådana avtal.

I en dom från 2011 beslutade EU-domstolen att det utgjorde diskriminering när hänsyn togs till försäkringstagarens kön som en riskfaktor i försäkringsavtal. Detta är skälet till att könsneutrala premier och ersättningar gäller inom EU sedan den 21 december 2012 ([dom av den 1 mars 2011, Association belge des consommateurs Test-Achats m.fl., C-236/09](#)).

I försäkringsavtalet ska det dessutom på ett öppet, klart och begripligt sätt anges hur försäkringens mekanism för täckning fungerar så att konsumenten kan bedöma vad de ekonomiska följderna av försäkringen blir för honom eller henne ([dom av den 23 april 2015, Jean-Claude Van Hove, C-96/14](#)).

Slutligen får inte den som säljer flygresor automatiskt inkludera en avbeställningsförsäkring i biljettpriset. En sådan försäkring utgör nämligen ett valfritt pristillägg som ska anges klart i början av varje bokningsprocess och kunden ska aktivt markera sitt godkännande ([dom av den 19 juli 2012, ebooker.com Deutschland, C-112/11](#)).

HEMFÖRSÄLJNING

EU-rätten tillvaratar även konsumenternas rättigheter när de ingår avtal i samband med hemförsäljning. EU-domstolen har avgjort flera mål på detta område, särskilt vad gäller varje konsuments rätt att häva avtalet inom sju dagar från det att det ingås.

En konsument som ingår ett kreditavtal i samband med hemförsäljning förlorar inte hävningsrätten om han eller hon inte har upplysts om att det finns en sådan rätt. En konsument som efter fem år får veta att han eller hon hade en hävningsrätt kan alltså utöva denna rätt även om banken inte upplyst konsumenten om detta när avtalet ingicks ([dom av den 13 december 2001, Heininger, C-481/99](#)).

På motsvarande sätt ska en bank som inte har upplyst konsumenten om hans eller hennes rätt att häva ett kreditavtal som ingåtts i samband med hemförsäljning bära de risker som är förknippade med den aktuella kapitalinvesteringen ([dom av den 25 oktober 2005, Schulte, C-350/03 och C-229/04](#)).

OSKÄLIGA AVTALSVILLKOR

Enligt ett EU-direktiv är konsumenterna inte bundna av oskäliga villkor i avtal som ingås med näringsidkare. EU-domstolen har i ett flertal mål om dessa frågor preciserat innebörden och räckvidden av direktivets bestämmelser.

Till att börja med har EU-domstolen klargjort att de nationella domstolarna är skyldiga att på eget initiativ undersöka om ett avtalsvillkor eventuellt är oskäligt. Denna regel, som gäller även i insolvensförfaranden, ger inte domstolarna behörighet att ändra avtalsvillkorets innehåll utan ska endast leda till att domstolarna inte tillämpar villkoret ([dom av den 4 juni 2009, Pannon GSM, C-243/08](#), [dom av den 21 april 2016, Radlinger och Radlingerová, C-377/14](#), och [dom av den 14 juni 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10](#)).

Dessutom är det inte möjligt att begränsa verkningarna i tiden av en ogiltigförklaring av så kallade räntegolv-villkor (villkor som innebär att konsumenten måste betala en viss minimiränta) som införs i avtal om hypotekslån med konsumenter ([dom av den 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo, C-154/15, C-307/15 och C-308/15](#)). Slutligen, när ett finansinstitut beviljar ett lån uttryckt i en utländsk valuta ska det ge låntagaren sådan information som gör det möjligt för honom eller henne att fatta försiktiga och välgrundade beslut ([dom av den 20 september 2017, Andriuc m.fl., C-186/16](#)).

EUROPEISKA UNIONENS DOMSTOL

Direktoratet för kommunikation

Enheten för publikationer och elektroniska medier

Juni 2018

